

7. Сергієнко Л.П. Тестування рухових здібностей школярів / Л. П. Сергієнко. – К., Олімпійська література, 2001. – 439 с.
8. Сембрат С.В. Ігрове спрямування фізичної підготовки дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту / С.В. Сембрат - Львів, 2003. - 21 с.

In the system of physical education of preschool children occupies a special place physical training. Much attention in studies of different authors paid to the content and structure of physical training of children of primary school age, and its focus of .

Many authors argue that the physical training of children at this stage are not taken into account new scientific position, and developed and recommended for implementation in practice of the system of evaluation of physical abilities is not conducive to their correction and implementation of educational and health problems in the physical training.

However, issues related to the comprehensive education of physical abilities, which are the basis of improvement of physical and mental health of primary school children were found to have scientific justification, which greatly hinders the efficiency of physical training of younger students.

Thus, the relevance of the study is due, on the one hand, the need to direct the physical education of young people to achieve health goals, and the other - the imperfection of methods of integrated development of physical abilities, which is a prerequisite for good health of children of primary school age.

Key words: physical training, physical quality planning.

Отримано: 28.04. 2016

УДК 378.147.091.31-051:796

М.С. Солончук, А.О. Боднар, Д.М. Солончук

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядається роль освітнього середовища у формуванні позитивної мотивації майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів. Визначено сутність понять «середовище», «освітнє середовище». Описано

особливості створення освітнього середовища на факультетах фізичної культури, яке забезпечується шляхом використання активних та інтерактивних методів навчання у різних видах аудиторної і позааудиторної діяльності студентів. Обґрунтовано використання інтерактивних форм, методів та засобів навчання, а також доведено високий потенціал факультетів фізичної культури у створенні освітнього середовища, спрямованого на формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

Ключові слова: освітнє середовище, олімпійська освіта, майбутні учителі фізичної культури, інтерактивні методи навчання.

Постановка проблеми. Становлення педагога як особистості та як професіонала в процесі залучення його до системи вищої освіти вимагає створення низки умов: мотиваційних, стимулювальних, освітніх і тих, що сприяють цілеспрямованому та цілісному розвитку педагога як гуманіста, демократа, гуманітарія, особлива роль у цьому належить освітньому середовищу ВНЗ [5, с. 230]. Істотними характеристиками цього середовища є гнучкість, різноманітність, доступність у часі та просторі, які забезпечують людині розуміння саме себе і навколишнього середовища, сприяють виконанню його соціальної ролі. Головною цінністю освіти стає розвиток в людині потреби і можливості вийти за межі того, що вивчається, здібності до самореалізації творчого потенціалу, спрямованості на саморозвиток і самоосвіту.

Актуальність теми зумовлена перспективністю середовищного підходу в освіті та ґрунтується на розумінні середовища, як такого, що оточує людину, опосередковує її існування і діяльність.

Вивчаючи освітнє середовище ми спиралися на дослідження А. Маркової, К. Платонова, С. Рубінштейна та інших психологів, у яких доведено, що поведінка людини значною мірою визначається її мотивацією. В свою чергу, у дослідженнях Ю. Кулюткіна, І. Лернера, В. Лозової та ін. з'ясовано, що позитивна мотивація до навчання не виникає сама по собі, а вимагає цілеспрямованого формування. Це сприяє активному включенню студентів до навчально-пізнавальної діяльності, уможливує більш повне сформувати у майбутніх фахівців професійних потреб та інтересів, зацікавлює засвоєнням змісту фундаментальних і спеціальних навчальних дисциплін.

Враховуючи специфіку і можливості факультетів фізичної культури ВНЗ (присутність видатних тренерів і студентів-олімпійців,

спортивно-матеріальну базу, наявність олімпійських музеїв та музеїв спортивної слави, тощо), можна відзначити їх високий потенціал у створенні освітнього середовища, спрямованого на формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Освітнє середовище у ВНЗ вивчається фахівцями як педагогічний феномен (А. Артюхіна), фактор професійного самовизначення (О. Мондонен), соціокультурного розвитку студентів (Н. Зибіна), професійної самосвідомості (Л. Андрєєва), адаптації студентів в умовах оптимізації освітнього середовища (Г. Горська, Т. Браун), формування професійної та громадської компетентностей (С. Мякішев, Л. Орніна), засіб розвитку творчої особистості студента (В. Мастерова, С. Пимонова, І. Подольська), саморегуляції особистості (Н. Сенченко).

Мета статті полягає в обґрунтуванні освітнього середовища як важливого фактору формування позитивної мотивації майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Для виявлення особливостей середовища у вищих навчальних закладах необхідно розглянути поняття «середовище» та «освітнє середовище».

У найзагальнішому значенні «середовище» – це те, що оточує людину, опосередковує її діяльність.

У тлумачному словнику сучасної української мови це поняття трактується, як оточення, сукупність природних та соціально-побутових умов, а також сукупність людей, пов'язаних спільністю цих умов, у яких протікає діяльність людського суспільства, організмів [5, с. 230]. Т. Ткач зазначає: «...Середовище – це те, де і в чому знаходиться об'єкт; це те, що створює умови його існування; це явище його сутності, що виявляється, як у випадку відносної стабільності, так і у випадку змін, що відповідають сутності об'єкта» [11, с. 60].

Освітнє середовище розглядається фахівцями, як система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні [12, с. 2].

У нашому дослідженні освітнє середовище ми розглядаємо, як сукупність факторів, що сприяє формуванню позитивної мотивації до оволодіння знаннями і уміннями щодо олімпійської освіти молодших школярів, а його створення передбачає використання активних та інтерактивних методів навчання у різних видах аудиторної та позааудиторної діяльності студентів, а саме: аналіз помилок, колізій, казусів учасників Олімпійських ігор різних років; аудіовізуальний метод навчання із використанням відеоматеріалів з Олімпійських

ігор; брейнстормінг («мозковий штурм»); метод «мікрофон»; дискусія із запрошенням фахівців (учасників і переможців Олімпійських ігор, заслужених тренерів України, суддів національної та міжнародної категорії); рольова гра; коментування, оцінка дій учасників Олімпійських ігор; метод інтерв'ю (інтерв'ювання Олімпійського чемпіона або учасника Олімпійських ігор) та ін.

Участь у навчально-виховному процесі учасників і переможців Олімпійських ігор, заслужених тренерів України, суддів національної та міжнародної категорії дозволяє організувати безпосереднє спілкування студентів з відомими особистостями у світі спорту нашої країни. Спілкування у формі діалогу дає змогу отримати максимальну кількість інформації та сприяє формуванню позитивної мотиваційної настанови студентів на отримання знань, умінь і навичок у сфері олімпійської освіти школярів.

Відеоматеріали з Олімпійських ігор (ритуали відкриття і закриття Ігор, нагородження олімпійських чемпіонів, поведінка спортсменів відповідно до принципів «Фейр Плей») і зустрічі з переможцями Олімпійських ігор сприятимуть створенню умов емоційного фону на заняттях. Олімпійські ігри, а також їх учасники та переможці здатні викликати інтерес у студентів факультетів фізичної культури. Прикладом для наслідування можуть стати вчинки і поведінка учасників Олімпійських ігор. Спеціально підібрані відеофрагменти, що демонструють сльози радості і гіркоту поразки, свято відкриття і закриття Ігор, поведінка спортсменів відповідно до принципів «Чесної гри» та інші способи активізувати бажання студентів дозволить формувати позитивну мотивацію, спрямовану на оволодіння знаннями й уміннями щодо олімпійської освіти молодших школярів.

Ми вважаємо, що формування позитивної мотивації спрямованої на оволодіння знаннями й уміннями щодо олімпійської освіти молодших школярів буде більш ефективною через створення позитивної психологічної атмосфери на лекційних і семінарських заняттях, тобто переважання позитивних емоційних станів у навчальній групі, викликаних підготовкою чи проведенням окремого заходу чи комплексу заходів [1, с. 67].

Тому, окрім традиційної структури проведення лекційних і семінарських занять, ми запропонували заняття з використанням інтерактивних методів навчання, які дозволяють активізувати засвоєння студентами теоретичних знань, забезпечують розвиток професійного творчого мислення, пізнавального інтересу до змісту навчального предмету. Нижче наведемо приклади інтерактивних методів навчання, котрі ми використовували під час семінарських занять.

«**Мікрофон**» – інтерактивний метод навчання, коли студенти по черзі висловлюються з приводу проблеми або відповідають на запитання, передаючи один одному уявний мікрофон.

Цей метод ми використали під час вивчення теми «Олімпійська освіта у формуванні гармонійно розвиненої особистості» курсу «Педагогіка». З метою активації навчальної діяльності студентів ми запропонували їм дати коротку і лаконічну відповідь на запитання: «У чому полягає гуманістичний потенціал олімпійської освіти?». Слово надається тільки тому студенту, котрий отримує «уявний» мікрофон.

Інтерактивний метод навчання «**незакінчені речення**», ми використовували під час вивчення курсу «Історія фізичної культури» з метою формування у студентів когнітивного компоненту готовності до олімпійської освіти молодших школярів та розуміння ними основних термінів і понять, які лежать в основі олімпійської освіти. Наведемо приклади визначень, які потрібно було продовжити студентам:

1. «Калокагатія – це старогрецький ідеал, що передбачає виховання прекрасної людини, для якої характерні...».

2. «Агоністика – це принцип змагальності, що реалізовувався у всіх сферах життя (праці, мистецтві, спорті) з метою...».

3. «Олімпізм – це життєва філософія, що...».

4. «Фейр Плей – це збірка правил, яких дотримуються...».

Далі наведемо фрагмент семінарського заняття з дисципліни «Вступ до спеціальності» під час розгляду питання «*Роль олімпійської освіти у гармонійному розвитку людини*» шляхом використання методу «**робота в групах**».

На початку заняття викладач актуалізує увагу студентів на тому, що кінцевою метою як фізичної культури так і олімпійської освіти є формування гармонійно розвиненої особистості. Далі студенти поділяються на групи по 5-6 осіб. Кожна група отримала завдання назвати якомога більше ідеалів і цінностей олімпізму та розкрити їх роль у формуванні гармонійного розвитку особистості. Протягом двадцяти хвилин у групах відбувалось обговорення отриманого завдання, після чого кожна з них по черзі презентувала результати своєї роботи, які після завершення останньої доповіді були обговорені та проаналізовані з метою розробки єдиної позиції усієї групи. За підсумками роботи у групах студенти під керівництвом викладача склали таблицю «Основні ідеали та цінності олімпізму». Увага студентів акцентувалась на тому, що зазначені ідеали та цінності олімпізму є невід'ємною частиною формування гармонійно розвиненої особистості в тому числі їх, як майбутніх учителів фізичної культури (як суб'єктів олімпійської освіти).

Метод **«конкретних ситуацій»** заснований на твердженні, що шлях до вдосконалення власних знань можна прокласти лише через розгляд, вивчення та обговорення конкретних проблемних ситуацій. Такі ситуації та їх обговорення в аудиторії дають можливість ознайомитися з прийомами розв'язування проблеми з різних позицій – знання справи, досвіду, спостережень. Необхідним, вважають, навчитися приймати правильні рішення, а це можливо лише за умови великої кількості їх прийняття. Необхідно пам'ятати, що немає рішення без дії. Саме тому студенти вчатьсЯ переходити від споглядання до вироблення навичок і вмінь, необхідних для практичної діяльності.

Прикладом семінарського заняття зі створенням **конкретних педагогічних ситуацій** стало заняття на тему *«Принципи та основні положення «Фейр Плей» курсу «Історія фізичної культури»*. Студентів попросили уявити, що вони працюють вчителями фізичної культури у ЗНЗ. Кожен студент отримав завдання з переліком проблемних ситуацій, які їм необхідно вирішити самостійно. Наведемо кілька конкретних ситуацій, які були запропоновані студентам.

1. До третього класу прийшов новенький темношкірий хлопчик, який не дуже добре розмовляв українською мовою. Одного разу на перерві Ви помітили, що однокласники ображають і принижують його через расову приналежність. Які будуть Ваші дії?

2. Під час товариського матчу з футболу збірна команда чотирикласників Вашої школи зазнала поразки від команди з сусідньої школи. Не змирившись з програшем, гравці Вашої команди почали ображати суперників, звинувачувати їх у нечесній грі та провокувати на бійку. Які будуть Ваші дії?

3. Один із учнів Вашого класу відвідує секцію з боротьби. Одного разу, увійшовши до роздягальні, Ви помітили, як він приймає заборонені препарати (стимулятори центральної нервової системи). Які будуть Ваші дії?

4. Олег – учень дев'ятого класу. Він уже 5 років займається у секції з плавання та має хороші результати. Батьки Олега помітили, що хлопець став часто пропускати уроки, а згодом взагалі перестав відвідувати школу, аргументуючи це тим, що навчання йому не потрібне, адже він стане професійним спортсменом. Розчаровані батьки звернулися до Вас з проханням допомогти. Які будуть Ваші дії?

В основі даних проблемних ситуацій лежать порушення правил Фейр Плей («чесної гри»), які включають доброзичливість та повагу до суперника, вміння переносити поразку, не прагнути до перемоги будь-якою ціною, неприпустимість будь-якої дискримінації.

Саме тому перед кожним студентом ставилось завдання самостійно осмислити певну проблемну ситуацію та запропонувати шляхи її вирішення ґрунтуючись на принципах Фейр Плей. Ми прагнули акцентувати увагу студентів на тому, що вчитель фізичної культури відіграє першочергову роль у пропаганді та поширенні принципів Фейр Плей, а також активній популяризації гуманістичних цінностей не тільки під час змагань, а й у повсякденному житті.

«Рольові ігри». Цей метод передбачає в комплексі рольову гру з різними інтересами її учасників і необхідністю прийняття рішення після закінчення або під час гри. Рольові ігри допомагають формувати в студентів такі якості, як комунікативні здібності, самостійність мислення та ін. Вони проходять у формі групового мисленнєвого пошуку, що потребує залучення до комунікації всіх учасників гри. Отже, цей метод навчання є особливою формою комунікації. Завершується ділова гра підбиттям підсумків, де основна увага приділяється аналізу отриманих результатів, найбільш значущих для практики. Проте завершальна фаза може бути розширена до рефлексії всього перебігу гри. Об'єктами такої рефлексії можуть стати: динаміка індивідуальних, групових траєкторій руху розумових процесів; динаміка утворення колективної думки.

Метод рольових ігор ми використали під час вивчення теми *«Боротьба з використанням допінгу у спорті»* з навчальної дисципліни «Правознавство», де разом із викладачем цього предмету розробили та реалізували інтерактивне семінарське заняття у формі судового засідання «Суд над допінгом». На лаві підсудних опинилися студенти, які представляли п'ять основних груп заборонених препаратів: анаболічні стероїди, пептидні гормони, діуретики, психотропні та наркотичні речовини. Свідками обвинувачення виступили студенти, які представляли Всесвітнє антидопінгове агентство (ВАДА), Міжнародний олімпійський комітет (МОК) та Національний антидопінговий центр.

Запропоноване інтерактивне заняття сприяло реалізації як мотиваційного, так і когнітивного компонентів, адже готуючи обвинувачення, студенти використовували знання про вплив зазначених препаратів на організм людини, її життєдіяльність, суперечність чесній грі, загальнолюдським цінностям, морально-етичним нормам та ідеалам олімпізму. Емоційний вплив судового засідання відображав певну сформованість у студентів мотиваційного компоненту досліджуваної готовності, адже студенти не просто аргументували негативний вплив допінгових препаратів, а й пропонували шляхи боротьби з ними. Така позиція доводить

усвідомлення студентами існуючої проблеми, яка сьогодні є не тільки серед професійних спортсменів, а й у дитячому віці.

В рамках позааудиторної діяльності серед студентів 1-4 курсів факультету фізичної культури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка був проведений брейн-рингу «Олімпізм та сучасність», метою якого була популяризація олімпійського руху, пропаганда гуманістичних ідей та цінностей у студентському середовищі.

До **інтерактивних засобів**, які ми використовували під час лекційних, семінарських та практичних занять, а також самостійної роботи, відносяться: авторські комп'ютерні презентації («Олімпійські ігри Стародавньої Греції», «Відродження Олімпійських ігор сучасності», «Олімпійська Україна»); відеоматеріали («Олімпійські ігри древності», «Кольца судьбы», «Переможці минулого», «Призери Олімпіади у Пекіні», «Олімпійська Україна 2012»); серія плакатів, виданих Олімпійською академією України, які розміщені в олімпійському куточку університету («Стародавні ігри», «Відродження», «Символіка», «Ігри, що підкорили світ», «Олімпійська Україна», «Багатогранність», «Проблеми», «Тенденції», «Олімпійські чемпіони незалежної України», «Зимові Олімпійські ігри»); любительські фото- та відеоматеріали учасників, призерів та переможців Олімпійських ігор; навчально-методичні матеріали [2; 3; 4; 6; 7; 8; 9; 10 та ін.].

Отже «освітнє середовище» розглядається нами як сукупність чинників, які сприяють формуванню позитивної мотивації до оволодіння знаннями й уміннями щодо олімпійської освіти молодших школярів. Його створення передбачає використання активних та інтерактивних методів навчання в різних видах аудиторної й позааудиторної діяльності студентів. З огляду на специфіку й можливості факультетів фізичної культури ВНЗ (активна співпраця з видатними тренерами і студентами-олімпійцями, наявність спортивно-матеріальної бази, олімпійських музеїв та музеїв спортивної слави тощо), констатовано їхній високий потенціал у створенні освітнього середовища, спрямованого на формування позитивної мотивації студентів до оволодіння знаннями й уміннями щодо олімпійської освіти молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Гагарин С.С. Формирование готовности студентов вузов физической культуры к воспитательной деятельности на основе идей олимпизма : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.08 / Гагарин Сергей Сергеевич; [Место защиты: Сарат. гос. ун-т им. Н.Г. Чернышевского]. – Волгоград, 2010. – 183 с.: ил. РГБ ОД, 61 10-13/1763

2. Гуска М.Б. Теорія і методика викладання рухливих ігор і забав: навчально-методичний посібник / М. Б. Гуска, М. В. Зубаль, М. В. Гуска, В. Й. Мазур. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. – 400 с.
3. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта в школі / В. М. Єрмолова. – К.; 2009. – 85 с.
4. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. / В. М. Єрмолова. – К., 2011. – 335 с.
5. Макар Л.М. Суспільство освітнього середовища в педагогічному процесі Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Л. М. Макар / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2013. – Вип. 30 (83). – С. 229-236.
6. Олимпийский спорт: в 2 т / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.]; под общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимп. л-ра, 2009. – Т 1. – 736 с.
7. Олимпийский спорт: в 2 т / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.]; под общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. л-ра, 2009. – Т 2. – 696 с. : – Библиогр. : С. 685-695.
8. Платонов В.Н. Олимпийский спорт: в 2 кн. / В. Платонов, С. Гуськов. – К.: Олимпийская литература, 1994. – Кн. 1. – 496 с.
9. Солопчук М.С. Історія фізичної культури і спорту: навчальний посібник / М. С. Солопчук. – Кам'янець-Подільський: «Абетка-НОВА», 2001. – 236 с.
10. Солопчук М.С. Олімпійська освіта: навчально-методичний посібник / М. С. Солопчук, А. О. Боднар. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. – 176 с.
11. Ткач Т.В. освітній простір особистості : психологічний аспект : монографія / Т. В. Ткач ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., Запоріжжя, 2008. – 272 с.
12. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В.А. Ясвин. – М.: Педагогика, 2008. – 347 с.

The article looks at the role of educational environment in the formation of positive motivation in future teachers of physical culture in the process of junior pupils' Olympic education. The terms "environment" and "educational environment" are defined from the point of view of their inner structure. The creation of educational environment at the Faculties of Physical Education With active application of active and interactive teaching methods in different types of classroom and out-of-class activity got its description. The author

motivates the application of interactive forms, methods and tools in educational process and also proves the high potential of Faculties of Physical Education in the creation of educational environment aimed at preparation of future teachers of physical culture to Olympic education of junior pupils.

Key words: educational environment, Olympic education, future teachers of physical culture, interactive teaching methods.

Отримано: 28.04. 2016

УДК 796.032-055.2

М.С. Солончук, А.О. Боднар, Д.М. Солончук

ВПЛИВ ЕМАНСИПАЦІЇ ЖІНОК НА РОЗШИРЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ПРОГРАМИ

Історично склалося так, що показником розвитку будь-якого суспільства завжди вважався ступінь свободи жінок та їх участь в соціальному житті. Жіночий спорт є інструментом цього соціального феномену. Однак не дивлячись на його стрімкий й бурхливий розвиток, дати позитивну оцінку даному феномену у сучасному суспільстві поки не можливо. Існують проблеми, які на сьогоднішній день недостатньо вивчені: емансипація жіночого спорту, причини входження спортсменок у простір спортивних видів, які довгий час вважалися суто чоловічими та багато інших біологічних і соціальних факторів. У даній статті здійснений аналіз впливу емансипації жінок на розширення програми олімпійських ігор у різні періоди розвитку сучасного олімпійського руху.

Ключові слова: емансипація жінок, олімпійська програма, види спорту.

Постановка проблеми. Постійна турбота про соціальний престиж та зростаюче прагнення до рівноправності чоловіків та жінок стає реальним фактором життя. З кожним роком жінки рішучіше і цілеспрямованіше засвоюють нові галузі традиційної чоловічої діяльності: військова служба, космічні польоти, мореплавання тощо. Не став винятком і спорт вищих досягнень, який є до того ж і своєрідним лакмусовим папірцем, що визначає (за рекордними досягненнями) істинне співвідношення сил і можливостей між жінками та чоловіками.